

GRAMATICĂ ȘI VOCABULAR

UNELE PROBLEME DE FONETICĂ ÎN LUMINA ÎNVĂȚĂTURII STALINISTE DESPRE LIMBĂ

DE

ACADEMICIAN EMIL PETROVICI

După apariția genialei lucrări a lui I. V. Stalin « *Marxismul și problemele lingvisticii* », în fața lingviștilor se pune și problema revizuirii principiilor care stau la temelia studiului sunetelor limbii, a foneticii.

Lingviștii sovietici, în cursul desbaterilor care au urmat apariției lucrării lui I. V. Stalin « *Marxismul și problemele lingvisticii* », au subliniat în repetate rânduri importanța, pentru lingviștii care se străduiesc să introducă marxismul în lingvistică, de a considera și latura fonetică a faptelor lingvistice, sarcină ce decurge din sarcina principală pe care a pus-o I. V. Stalin lingviștilor, anume « *studierea legilor interne de dezvoltare a limbii. . .* »¹.

În lucrările lui I. V. Stalin nu se vorbește direct despre fonetică. A deduce de aici că studiul foneticii e fără nicio importanță, înseamnă a nu pătrunde esența învățăturii staliniste despre limbă. Limba este învelișul material al gândirii umane. « *Orice gânduri ar lua naștere în capul omului — scrie I. V. Stalin — și oricând ar lua naștere, ele pot să se nască și să existe numai pe baza materialului limbii, pe baza termenilor și frazelor limbii. Gânduri nude, libere de materialul limbii, libere de „materia naturală“ a limbii nu există. „Limba este realitatea nemijlocită a gândirii“ (Marx). Realitatea gândirii se manifestă în limbă. Numai idealiștii pot vorbi despre o gândire nelegată de „materia naturală“ a limbii, despre gândire fără limbă* »².

Este evident că « *materia naturală* » a limbii, în ultimă analiză, e constituită din sunete. Sunetele limbii, formând în înșiruirea lor consecutivă cuvinte, forme gramaticale și fraze, constituie învelișul material, sonor al gândurilor umane. « *A ignora acest înveliș sonor, a renunța la studiarea lui pot numai idealiștii,*

¹ I. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*, Edit. pentru literatură politică, 1953, p. 27.

² *Ibid.*, p. 35.

care socotesc că este posibil să se ocupe cu semantica pură » — susține foarte just lingvistul sovietic O. H. Țaher¹.

Este clar că I. V. Stalin consideră că una din sarcinile lingvisticii este și studiul foneticii. Aceasta rezultă și din faptul că I. V. Stalin recomandă în lingvistică întrebuițarea metodei comparativ-istorice, care îndeamnă la studiul limbilor, la studiul materiei naturale a limbii, deci și al sunetelor limbii². Unul din capitolele principale ale lingvisticii comparativ-istorice este acela al foneticii istorice, urmat de acela al gramaticii istorice și al lexicologiei istorice³.

Este adevărat că sistemul fonetic al unei limbi nu poate fi considerat ca având aceeași importanță pentru limba respectivă ca structura ei gramaticală și fondul principal de cuvinte al ei — susține lingvistul sovietic R. I. Avanesov⁴. După I. V. Stalin, «... structura gramaticală a limbii și fondul ei principal de cuvinte alcătuiesc temelia limbii, esența specificului ei»⁵. Dar studiul structurii gramaticale a unei limbi, al lexicalului ei, nu poate fi făcut fără a studia latura fonetică a fenomenelor lingvistice, fără a studia sunetele limbii respective. I. V. Stalin ne învață: «Limba sonoră (în textul rusesc «zvukovoi iazik», ceea ce poate fi tradus și prin «limba sunetelor»), sau limba cuvintelor, a fost întotdeauna singura limbă a societății omenești în stare să servească drept mijloc adecvat de comunicare între oameni»⁶. Din acest enunț al lui I. V. Stalin rezultă că studiul sunetelor limbii, adică fonetica, trebuie să constituie una dintre ramurile științei limbii.

De altfel, fonetica are și o mare însemnătate practică în învățarea limbilor, în stabilirea regulilor de ortoepie, în alcătuirea alfabetelor și îmbunătățirea ortografiei. Pentru ca limba să-și poată îndeplini cât mai bine funcțiunea de o importanță capitală de a servi ca mijloc de comunicare între membrii societății, ea trebuie să fie rostită de toți vorbitorii cât mai unitar. O pronunțare defectuoasă, regională sau un accent străin al unei limbi îngreuiază înțelegerea între oameni și duce la pierdere inutilă și de energie în procesul muncii sociale. În construirea socialismului și în revoluția culturală legată de ea, când se întrebuițează cu tot mai mare eficacitate graiul viu în cuvântările și conferințele publice, în emisiunile de radio, în teatru și cinematograf, în organizațiile de partid și de masă, rostirea corectă a limbii naționale are o însemnătate uriașă. De aceea, ortoepia trebuie să ocupe un loc de seamă în învățarea atât a limbilor străine,

¹ O. H. Țaher, *Fonetica în lumina învățaturii lui I. V. Stalin despre limbă*, în «Inostrannie iaziki v škole», nr. 3, p. 23.

² I. Stalin, op. cit., p. 30.

³ V. V. Vinogradov, *Noțiunea legilor interne de dezvoltare a limbii în sistemul general al lingvisticii marxiste*, în «Voprosi iazikoznania», 1952, nr. 2, p. 43.

⁴ R. I. Avanesov, *K voprosu o foneme*, în «Izvestia SSSR, Otdel. lit. i iaz.», XI, 1952, 5, p. 463.

⁵ I. Stalin, op. cit., p. 23.

⁶ Ibid., p. 41.

cât și a limbii materne. Iar regulile ortoepice, de pronunțare corectă a unei limbi, nu pot fi stabilite fără un studiu prealabil al foneticii limbii respective.

Fonetica își găsește o aplicare practică și în logopedie, în reeducarea celor cu defecte de vorbire, în învățământul surdo-mușilor.

Așa dar, fonetica servește la perfecționarea limbii, ajutând-o să-și îndeplinească cât mai bine funcțiunea de « cel mai important mijloc de comunicare între oameni » (Lenin) și în același timp și de « instrument de luptă și de desvoltare a societății »¹.

Studiul foneticii trebuie să înceapă cu studiul anatomic al organelor vorbirii, cu studiul fiziologic al mișcărilor, al articulațiilor pe care le execută aceste organe în timpul vorbirii, trecându-se apoi la studiul acustic al sunetelor graiului și la studiul mecanismului psihologic al actului vorbirii și al percepției și apercepției sunetelor limbii. În acest scop, foneticienii au aplicat și metoda experimentală, întrebuițând aparate de înregistrare a sunetelor, putând în felul acesta să se folosească de măsură și de calcul.

Desvoltarea foneticii, mai ales după aplicarea metodelor foneticii experimentale, în cursul jumătății a doua a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, a însemnat un progres important în cercetarea lingvistică. Datorită cunoașterii tot mai depline a rostirii sunetelor limbii, a fost părăsit definitiv de către cercetători obiceiul greșit de a vorbi de litere, de schimbări de litere, atunci când tratează realități care privesc pronunțarea și evoluția istorică în cursul veacurilor a sunetelor limbii. În urma cunoașterii tot mai precise de către lingviști a fiziologiei sunetelor, metoda comparativ-istorică reușește cu tot mai mare precizie științifică să prezinte desvoltarea de-a-lungul secolelor a aspectului fonetic, lexical și gramatical al limbilor înrudite, adică a limbilor care își trag obârșia dintr'o limbă de bază comună. Studiul comparativ-istoric al limbilor s'a desvoltat în cursul secolului al XIX-lea în primul rând datorită studiului schimbărilor fonetice ale dialectelor unei limbi sau ale limbilor înrudite. Fonetica a ajutat în mare măsură lingvistica să devină o știință.

La foneticienii secolului al XIX-lea, mai ales după succesele obținute de fonetica experimentală, s'a desvoltat concepția greșită, care mai dăinuie și astăzi, că fonetica este o știință aparte, deosebită de lingvistică, o știință a naturii, de care lingviștii se servesc ca de o știință auxiliară. În lingvistica sovietică, concepția general acceptată consideră fonetica o ramură a lingvisticii, care se servește ca de științe auxiliare de fiziologie și acustică. Sunetele limbii trebuie studiate din punctul de vedere al lingvistului, din punctul de vedere al funcțiunii lor de a servi ca înveliș material al gândirii umane.

Părăsirea punctului de vedere naturalist în studiul sunetelor limbii a început în lingvistica rusă, unde a apărut, la sfârșitul secolului al XIX-lea, noțiunea

¹ Ibid., pag. 21.

de fonem, adică a sunetului limbii considerat din punctul de vedere al funcțiunii pe care o are în sistemul limbii. Profesorul dela Universitatea din Cazan și mai târziu din Petersburg, Baudouin de Courtenay, dar mai ales elevul său L. V. Șcerba, au fost aceia care au precizat noțiunea de fonem. În definiția fonemului (termenul de fonem a fost întrebuințat prima dată de N. V. Krușevski), Baudouin de Courtenay s'a plasat, mai cu seamă în lucrările sale mai noi, pe poziții psihologice. După Baudouin de Courtenay, « fonemul este reprezentarea continuă a unui „sunet“ în psihicul nostru », sunetul fiind « totalitatea complexă și simultană a mișcărilor organelor vorbirii necesare pronunțării și reprezentările provenite dela aceste mișcări »¹.

Baudouin de Courtenay, precum și alți lingviști contemporani de ai săi, a observat că un « sunet » al unei limbi oarecare prezintă mai multe varietăți în cursul vorbirii. Astfel « sunetul » *n* poate fi rostit — și este de fapt rostit — în multe feluri. Aceste varietăți ale lui *n* sunt condiționate de « sunetele » vecine, de mediul fonetic în care se află *n*. De pildă, în limba română rostim în locul nazalei dentale *n* o nazală velară (să o notăm *n*) înaintea ocluzivelor velare *c*, *g* (de ex. *ba_nkă*), o nazală labio-dentală, notată *m*, înaintea fricativelor labio-dentale *f*, *v* (de ex. *î_nvăț*), o dentală palatală, notată *n'*, înaintea ocluzivelor palatale *k'*, *g'* (de ex. *un'k'*), o nazală dentală lipsită de ocluziune dentală, înaintea fricativelor dentale *s*, *z* (de ex. *pânză*) etc.

Toate aceste varietăți ale lui *n*, deosebite una de alta din punct de vedere acustic și fiziologic, constituie pentru Români un singur « sunet », *n*. În limba germană și în limba engleză, nazala velară *n* e un « sunet » aparte, deosebit de nazala dentală *n*. Prin urmare *n* românesc și *n* german, identici în ce privește însușirile lor acustico-fiziologice, constituie două « sunete »: în limba română « sunetul » *n*, în limba germană « sunetul » *n*.

Primul care a dat un răspuns mulțumitor întrebării: de ce sunete care se deosebesc din punct de vedere acustico-fiziologic formează totuși o unitate fonetică, un « sunet », un fonem, într'o limbă, pe când o singură varietate, fără deosebiri în însușirile acustico-fiziologice, constituie « sunete », foneme deosebite în limbi deosebite, a fost elevul lui Baudouin de Courtenay, L. V. Șcerba.

El a fost primul care a considerat sunetele limbii consecvent din punctul de vedere al înțelesului cuvintelor, al întrebuințării sunetelor la deosebirea cuvintelor. În lucrarea sa asupra pronunțării ruse, apărută în 1911, el deosebește fonemele, care sânt « sunete având puterea de a diferenția înțelesurile », de « nuanțele care n'au puterea de a diferenția înțelesurile » cuvintelor².

¹ Baudouin de Courtenay, *Vvedenie v iazikoznanié*, 1908, p. 13, la R. Zinder — M. I. Matusевичi, *K istorii uceniia o foneme*, în « *Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz.* » XII, 1, p. 66.

² L. V. Șcerba, *Court exposé de la prononciation russe*, 1911, p. 2, la R. Zinder — M. I. Matusевичi, op. cit., « *Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz.* », XII, 1, p. 68.

Să ilustrăm cu exemple din limba română ce trebuie să considerăm, în sensul definit de Șcerba, un fonem sau numai o nuanță, o varietate — termenul care s'a încetățenit mai târziu e acela de variantă — a unui « sunet », a unui fonem. Cuvintele se deosebesc unele de altele, de obicei, prin totalitatea aspectului lor fonetic. Cuvintele (*plug*) și (*banⁿkă*) nu se aseamănă deloc între ele din punct de vedere fonetic. Dar două cuvinte ca (*frikă*) și (*banⁿkă*) au ceva asemănător, ceva comun; e silaba ultimă (*-kă*), pe când prima silabă a celor două cuvinte nu prezintă nici o asemănare. Asemănarea între două cuvinte poate să fie atât de mare, încât, dintre sunetele care se succed în aceeași ordine în cele două cuvinte, numai unul să fie diferit într'un cuvânt față de celălalt. Astfel (*barkă*) diferă de (*banⁿkă*) numai prin aceea că are un (*r*) între (*a*) și (*k*) în loc de (*n*). Intre paranteze trebuie să amintim că e destul de des cazul când două cuvinte nu diferă fonetic de loc unul de altul; sunt așa numitele omonime. Vorbitorii le deosebesc numai cu ajutorul contextului, de exemplu *banca din școală* și *banca de stat*, *părul din grădină* și *părul din cap* etc. O limbă nu poate avea însă multe omonime. Ea caută să deosebească fonetic unul de altul zecile de mii de cuvinte pe care le are. Pentru aceasta întrebunțează un număr relativ mic de « sunete » pe care le combină în diferite feluri. Cuvintele (*ark*, *rak*, *kar*) au sunete identice, dar ordinea lor diferă dela un cuvânt la altul. Cuvintele (*barkă*) și (*banⁿkă*) au patru « sunete » identice, numai al treilea e într'unul (*r*), în al doilea (*n*).

Prin urmare, înlocuirea într'un cuvânt a « sunetului » *r* cu « sunetul » (*n*) și invers are puterea de a schimba cuvântul întreg, de a face din el alt cuvânt, cu alt înțeles. Așa dar (*r*) și (*n*) sunt două foneme deosebite.

Am văzut mai înainte că în cuvântul (*banⁿkă*) Românii rostesc o nazală velară, un *n* velar. E posibilă însă rostirea — nenaturală bine înțeles — a acestui cuvânt cu un *n* dental: (*bankă*). La unii dintre cântăreții noștri de operă se aude această pronunțare, care devine și mai supărătoare când se intercalează între (*n*) și (*k*) și o scurtă vocală *i*: (*banⁱkă*).

Înlocuirea nuanței, a varietății velare a lui *n* cu nuanța, varietatea dentală a acestei consoane nazale nu are puterea de a face din cuvântul (*banⁿcă*) alt cuvânt.

Așa dar, sunetul (*n*) și sunetul (*n*) în limba română nu constituie două foneme deosebite; ele sunt numai două variante ale aceleiași fonem.

În schimb, în limba germană, (*n*) și (*n*) sunt două foneme deosebite, deoarece ele diferențiază cuvintele (*zi_nə*), scris *singe*, înseamnă « cânt », pe când (*zi_nə*), scris *sinne*, înseamnă « cuget », « meditez » (*ich sinne nach*).

Fonemul este deci sunetul limbii considerat ca o unitate fonetică având funcțiunea de a diferenția cuvintele, sensurile. Fonemul este deci legat de înțelesul cuvintelor. În articolul pe care l-a scris puțin înainte de a muri, « Oceredniē problemî iazikovedeniia » (Problemele actuale ale lingvisticii), L. V. Șcerba scrie: « . . . În limbă se utilizează sunetele nu ca simple fenomene fizice sau fizio-

logice, ci ca elemente ale limbii, care au, sau cel puțin pot avea, un înțeles»¹. De asemenea, și în capitolul despre fonetică al « Gramaticii limbii ruse » a Academiei de Științe a U.R.S.S., scris în colaborare de L. V. Șcerba și V. V. Vinogradov, se spune: « Natura lingvistică a diferitelor sunete ale limbii e determinată de faptul că fiecare dintre ele pot să însemne ceva într'o limbă oarecare, iar termenul de fonem a fost introdus tocmai în scopul de a sublinia acest fapt »².

În ce privește nuanțele unui sunet, ele sunt unite într'un tip fonetic nu de însușirile lor acustico-fiziologice, ci de « capacitatea de a diferenția cuvintele și formele lor, adică de a servi comunicării între oameni », susține L. V. Șcerba³.

Am văzut mai înainte că nuanțele lui *n* în limba română, oricât de deosebite ar fi ele unele de altele, constituie totuși un singur fonem, fiindcă toate au aceeași funcțiune lingvistică, pe când *n* dental și *n* velar din limba germană, destul de apropiați unul de altul din punct de vedere acustico-fiziologic, constituie totuși două foneme, fiindcă au funcțiuni lingvistice deosebite.

Care dintre nuanțele numeroase ale unui sunet constituie fonemul propriu zis?

De fapt oricare dintre nuanțele unui fonem trebuie considerată ca fiind însuși fonemul respectiv, a cărui articulație a fost mai mult sau mai puțin influențată, modificată de mediul fonetic înconjurător.

Dar — scrie L. V. Șcerba — « printre nuanțele unui fonem există de obicei una care, din diferite cauze, este cea mai tipică pentru fonemul respectiv. . . Pentru a simplifica, de acum înainte se va numi fonem și această nuanță tipică a lui; numai când pentru un motiv sau altul aceasta va avea vreo însemnătate, vor fi deosebite aceste noțiuni »⁴.

Când vorbim deci de fonem, ne gândim de obicei la nuanța cea mai tipică, la varianta fundamentală a lui. Să nu uităm însă că oricare nuanță, oricare variantă a unui fonem trebuie considerată ca fiind fonemul respectiv însuși, adaptat la mediul fonetic înconjurător.

Teoria fonemului a fost răspândită în lingvistica burgheză de doi lingviști ruși care au emigrat în străinătate după revoluție, N. Trubețkoi și R. Iakobson, precum și de așa numita școală lingvistică dela Praga, formată de lingviști din diferite țări, grupați în jurul acestora. Urmând ideile lui Ferdinand de Saussure, care, în mod greșit, nematerialist, deosebește limba (langue) de vorbire (parole), ei au separat tot așa de greșit, de nematerialist, fonetica, studiul sunetelor « vorbirii », de fonologie, studiul sunetelor « limbii ». Fonetica,

¹ « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », nr. IV, 1945, p. 185.

² Gramatica limbii ruse, op. cit., p. 12.

³ Fonetica franțuzskogo iazika, 1938, p. 17.

⁴ L. V. Șcerba, op. cit., p. 17.

după ei, trebuie să studieze numai latura acustico-fiziologică a sunetelor, fără a fi preocupată de utilizarea lor în limbă. Fonologia în schimb trebuie să studieze numai deosebirile dintre sunete care sunt legate de diferențierea sensurilor.

Pentru N. Trubețkoi, în fiecare fonem sunt importante numai acele însușiri care îl deosebesc de alt fonem. Insușirile concrete ale fonemelor nu-l interesează pe fonolog; acestea sunt studiate de fonetician.

Fonologia, așa cum este practică în țările burgheze, rupe așadar studiul sunetelor de materia însăși a lor, rupe limba de « materia naturală » a limbii, ceea ce este în contradicție cu învățătura stalinistă despre rolul limbii sonore, al limbii sunetelor în istoria omenirii.

Din discuția care s'a desfășurat în coloanele revistei « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », nr. 4, 5 și 6 din 1952 și nr. 1 din 1953, la care au luat parte lingviștii sovietici S. K. Șaumian, R. I. Avanesov, A. A. Reformatski, A. G. Spirkin, S. Bernstein, V. I. Lîtkin, A. N. Gvozdev, R. Zinder și M. I. Matusevici, a reieșit că lingvistica sovietică consideră inacceptabilă concepția fonologică a structuraliștilor, susținută de Șaumian, care rupe funcțiunea sunetelor de sunetele înseși și deci rupe fonologia de fonetică și care studiază sistemul fonologic al limbilor în afara istoriei. Pentru lingvistica sovietică nu există două discipline științifice care se ocupă cu sunetele limbii, fonetica și fonologia, dintre care prima ține de științele naturii, iar a doua de științele sociale. Latura sonoră a limbii ca fenomen social este studiată de o singură disciplină științifică, de fonetică, iar aceasta cercetează sunetele limbii ca elemente ale structurii limbii, studiind funcțiunea îndeplinită de sunete în strânsă legătură cu materia limbii care exprimă această funcțiune, studiind deci funcțiunea și materia care o exprimă în unitatea lor organică existentă în realitate — scrie R. Avanesov¹.

Așadar, dacă întrebuițăm termenul de fonologie, să nu pierdem din vedere că ea nu este o disciplină științifică aparte, deosebită de fonetică, ci numai un capitol al foneticii care cercetează sunetele limbii din punctul de vedere al funcțiunii lor în limbă, dar totdeauna în strânsă legătură cu realitatea materială, acustico-fiziologică, și cu evoluția sistemului fonetic în cursul istoriei limbii.

Se pune acum întrebarea ce fel de fonologie s'a practicat și se practică în lingvistica românească. Expunerea fonologiei românești publicată de A. Graur și Al. Rosetti, în revista « Bulletin linguistique », VI, p. 1 și urm., este un exemplu al fonologiei făcute în sensul școlii dela Praga, ruptă de « materia naturală » a limbii și aistorică. Felul acesta de a expune sistemul fonetic al unei limbi este un exemplu tipic de « fonetică pe hârtie », după expresia unora

¹ R. Avanesov, K voprosu o foneme, « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », XI, 5, p. 467.

dintre cei care au criticat greșelile școlii dela Praga (O. Jespersen, Serghei Bernștein). Expunerea lui A. Graur și Al. Rosetti este în același timp absolut statică, aistorică. Concepția idealistă și antiistorică a școlii dela Praga asupra sistemului fonetic se reflectă și în expunerile asupra fonologiei făcute de Iorgu Jordan și E. Seidel. Critica aceasta e valabilă și în ceea ce privește cele două articole publicate de mine în « Studii și cercetări lingvistice », I (1950), fasc. 2, p. 172 și urm., și III (1952), p. 128 și urm. Cu toate că în articolele amintite plec dela realități acustico-fiziologice și privesc sistemul fonetic al limbii române în evoluția lui istorică, arătând puternica influență exercitată de fonetica limbilor slave asupra foneticii limbii române de-a-lungul veacurilor, totuși și în articolele mele regăsim aceeași « fonetică pe hârtie » a școlii dela Praga, în care abundă schemele fictive, rupte de realitățile fiziologice și acustice. Astfel, de pildă, întocmai ca fonologii dela Praga, am susținut că în două cuvinte ca *fân* și *fin*, *î* și *i* constituie un singur fonem și că prin urmare cele două cuvinte diferă nu prin deosebirea dintre vocale, ci dintre consoane, primul, *fân*, având un *f* nemuiat, iar al doilea, *fin*, un *f* muiat (adică având timbrul unui *i*). Țin să observ că și unii lingviști sovietici, ca de exemplu R. Avanesov, de a cărui concepție fonologică am fost puternic influențat în cercetările mele fonologice, au susținut că deosebirea dintre cuvântul rusesc *bil* « a fost » și *bil* « a bățut » e constituită numai de opoziția dintre consoane (*b* nemuiat și *b* muiat), vocalele *î* și *i* constituind un singur fonem. (În ultimele sale articole, R. Avanesov a părăsit, de altfel, această teză eronată.)

Concepția greșită a școlii dela Praga asupra foneticii și fonologiei pare a avea încă aderenți și astăzi printre noi.

Astfel, la ședința lărgită a Consiliului științific al Institutului de lingvistică din București al Academiei R.P.R. în care s'a discutat prima parte a Gramaticii române a Academiei R.P.R., Al. Rosetti a criticat expunerea foneticii limbii române, fiindcă, în mod neștiințific, — după părerea d-sale — tratează împreună atât fonetica limbii române cât și fonologia ei, în loc de a le separa ca fiind două discipline aparte. Critica lui Al. Rosetti ar fi fost justă dacă se mărginea la critica schemelor fonologice fictive, structuraliste, construite de mine sub influența « toneticii pe hârtie » a școlii dela Praga, neglijând realitățile acustice și fiziologice ale rostirii limbii noastre naționale.

Fonetica limbii române trebuie, așadar, tratată așa cum s'a făcut în « Gramatica limbii române » a Academiei R.P.R., nu împărțind-o în două capitole, primul tratând « tonetica », adică fiziologia și acustica sunetelor limbii române, iar al doilea « fonologia », adică utilizarea în limbă a acestor sunete, și expunând sistemul fonemelor limbii române strâns legat de însușirile acustico-fiziologice ale fonemelor.

La fel au procedat și lingviștii sovietici L. V. Șcerba și V. V. Vinogradov în capitolul despre fonetică al « Gramaticii limbii ruse » a Academiei de Științe a Uniunii Sovietice. Firește, din această expunere trebuie înlăturate schemele

lipsite de substrat real acustico-fiziologic, care amintesc construcțiile artificiale, fictive ale structuraliștilor.

Ca exemplu de felul structuralist cum am prezentat, în articolele amintite apărute în revista « Studii și cercetări lingvistice », sistemul fonemelor limbii române, poate servi următoarea argumentare a mea: În multe graiuri teritoriale românești din Transilvania cuvintele *teacă*, *leac*, *rămâne* se rostesc (*t'akă*), (*l'ak*), (*rămîñă*)¹. Ele se deosebesc de cuvintele *takă*, *lak*, *rămîñă* ale aceluiași graiuri prin opozițiile *t* nemuiat — *t* muiat, *l-l'* și *n-n'*. Deoarece structuraliștii susțin că « structura fonologică » care caracterizează o limbă se regăsește de obicei neschimbată în diferitele graiuri teritoriale ale limbii respective, cu toate că realizarea acustico-fiziologică a fonemelor din care e constituită aceea « structură fonologică » diferă dela un grai la altul, am presupus că și în limba literară română regăsim același fel de a deosebi cuvintele amintite mai sus. Așadar, cuvintele limbii literare *takă-teacă* (teacă), *lak-leac* (leac), *rămîñă-rămîne* se deosebesc și ele, ca și cuvintele corespunzătoare din graiurile transilvănene, prin opozițiile *t-t'*, *l-l'*, *n-n'*, cu toate că din punct de vedere acustic și fiziologic consoanele pretinse nemuiate și muiate se deosebesc foarte puțin una de alta, pe când vocalele sunt foarte deosebite: *a-ea*, *ă-e*.

Tendința aceasta de a găsi în limba literară și în graiurile teritoriale exact același sistem de foneme, exact aceeași « structură fonologică » trebuie considerată ca un mod structuralist de a trata problemele de fonetică.

Problema fonemelor limbii române trebuie așadar rezolvată pe baza învățaturii staliniste despre rolul limbii sonore, al limbii sunetelor în dezvoltarea istorică a omenirii, nerupând limba de « materia ei naturală ». Iată un nou prilej pentru lingviștii români de a introduce concepția marxistă asupra fonemelor limbii în lingvistica română.

¹. Prin *t'*, *l'*, *n'* se notează consoane palatale, pentru care dosul limbii atinge o mare porțiune a cerului gurii (a palatului).